

15. Příčiny, průběh a výsledky anglické revoluce a další politický a hospodářský vývoj Anglie po revoluci (včetně průmyslové revoluce)

Příčiny revoluce

- Anglický král Jakub I. spojil Anglii, Skotsko a Irsko, a tím vytvořil Velkou Británii
- Zavedl panovnický monopol na některé druhy zboží, čímž hospodářsky omezoval buržoazii
- Ze státní poklady vybíral peníze na svůj přepychový život a deficit v pokladně vyrovnával půjčkami a daněmi
- Parlament mu nedovolil vyšší daně => rozpustil ho (znak absolutistické vlády)
- Náboženství – angličtí puritáni chtěli reformaci dovést do konce
- Z puritánů vznikla nová chudší šlechta – **Independenti**, byli to majitelé manufaktur, obchodníci, řemeslníci, rolníci, dělníci a chudina
- Z independentů se odštěpili **levelleři** – nejnižší vrstvy, které chtěli zavést rovnost mezi lidmi
- Pak tu byla nová bohatá šlechta – **presbyteriáni**, byli to bankéři a finančníci, prostě vyšší vrstva
- Většina obyvatel byla ale puritáni, tedy odpůrci Karla I.
- Hlavním podnětem k revoluci bylo povstání ve Skotsku v 30. letech 17. století
- Karel I. chtěl ve Skotsku zavést absolutismus a anglikánství, což se skotům nelíbilo => vypuklo povstání
- Karel I. chtěl povstání potlačit, potřeboval však peníze, svolal tedy parlament, aby mu schválil daně

1640 – 1642

- **Parlament si kladl podmínky**
 - Znovu chtěl potvrdit, že král nesmí získat daně bez souhlasu parlamentu
 - Chtěl zrušit soudy s odpůrci krále
 - Parlament chtěl právo sejít se a rozejít se bez souhlasu krále
- Tento parlament zasedal až do roku 1653 (přezdíván dlouhý parlament)
- Mezitím se nepokoje šířily až na venkov, lidé bořili ohrady a zabírali obecní půdu
- Řada poslanců parlamentu měla pozemky na venkově a zabírala další půdu
- Toho chtěl využít král a povolal armádu, aby rozehnala parlament
- Karel I. se ale přepočítal, protože obyvatelé Londýna se postavili na stranu parlamentu a král musel prchnout z Londýna

1642 – 1649

- Toto období bylo poznamenáno boji mezi králem a parlamentem
- Příznivci krále se nazývali **kavaliři** a příznivci parlamentu **kulatohlavci**

- V čele zformované armády parlamentu stáli presbyteriánští velitelé, ti ale chtěli dohodu a s králem nevedli válku rozhodným způsobem, takže neměli žádné výsledky
- **Independentský velitel Oliver Cromwell** provedl reformu armády a za vojáky přijímal lidi z nejnižších vrstev, rozšířil jízdu a dělostřelectvo, velitelem se mohl stát každý, kdo na to měl schopnosti
- Roku 1645 se konala **bitva u Naseby**, kde prvně zvítězila armáda parlamentu, totéž se opakovalo i v **bitvě u Prestonu** roku 1648
- Karel I. prchl do Skotska, kde dlouho nepobyl, jelikož Skotové ho zajali a prodali parlamentu
- Parlament a jeho armáda se dostaly do sporu, příčinou byla otázka: Co s králem?
- Parlament s převahou presbyteriánů chtěl nechat Karla I. ve vězení a poté ho pustit a uzavřít s ním mír
- Armáda nesouhlasila, byla zde převaha independentů, ti chtěli trest smrti
- Cromwell dobyl s parlamentní armádou Londýn, očistil parlament od presbyteriánů a prosadil v něm popravu krále
- **Karel I. byl popraven 30. ledna 1649**

1649 – 1653

- **Monarchie byla zrušena a z Anglie se stala republika** (Commonwealth of England)
- Nejnižší vrstvy nepocítily žádnou změnu, z revoluce neměly žádný užitek
- Docházelo ke **vzpourám levellerů v armádě a diggerů (kopáčů) na venkově**, tyto povstání Cromwell tvrdě potlačil
- Došlo k povstání v Irsku, které Cromwell potlačil také
- Skotové jmenovali svým králem syna popraveného krále, **Karla II.**
- Karel II. vytáhl proti Anglii, ale byl Cromwellem poražen a odchází do exilu
- Cromwell donutil parlament vydat **Navigační akta**:
 - Listina o mořeplavbě
 - Do anglických přístavů mohly pouze anglické lodě nebo lodě zemí, z nichž zboží pocházelo
 - Bylo to namířeno proti konkurentovi – Nizozemí
- Roku **1653 Cromwell rozpustil parlament a prohlásil se lordem protektorem**

1653 – 1660

- Bylo to období vojenské diktatury Olivera Cromwella, až do jeho smrti roku 1658
- Za dobu své vlády chtěl Cromwell uklidnit situaci v Anglii po občanské válce
- Ačkoliv byl Cromwell diktátor, preferoval vládu silného vládce s parlamentem, ale republikánský parlament byl až moc radikální a neusměrněný, tak ho r. 1655 rozpustil

- Cromwell se zaměřil také na obnovu svobody vyznání, ale jeho počínání v otázce irských katolíků je nazýváno genocidou
- Roku 1657 byla Cromwellovi nabídnuta královská koruna, ale on ji odmítl, protože se nechtěl stát něčím, co pomáhal svrhnout
- Roku 1658 Cromwell umírá a jeho nástupcem se stává Richard Cromwell, který však vládu nezvládal a roku 1659 rezignoval
- Ze Skotska přijel do Londýna Karel II., nechal obnovit dlouhý parlament a monarchie byla obnovena, ale byly respektovány výsledky revoluce
- Karel II. se o moc dělil s parlamentem, nepronásledoval účastníky revoluce a nechal buržoazii majetek, jež získala během revoluce

OBDOBÍ PO REVOLUCI

- Roku 1661 byly exhumovány Cromwellovy ostatky z Westminsterského opatství a následně několikrát oběšeny a nakonec popraveny
- Typem vlády byla konstituční monarchie
- Kontrolu krále zajišťoval **dvoukomorový parlament**:
 - **Horní sněmovna** – lordi a duchovní dosazení králem
 - **Dolní sněmovna** – vznikla na základě voleb, kterých se účastnila dvě politická uskupení – **Toryové** (anglikánští velkostatkáři, stará šlechta) a **Whigové** (nová šlechta, obchodníci a průmyslníci)
- Ze strany, která měla převahu, jmenoval král předsedu vlády
- Během následujících let ztrácel král další pravomoci
- Za jeho vlády došlo r. **1665** k velkému **požáru Londýna**
- V 70. letech byl nucen vydat **Test act** – zákon namířen proti snahám návratu ke katolictví, do vysokých funkcí mohli být dosazováni pouze anglikáni
- Roku 1679 byl vydán **Habeus corpus act**, zákon o nedotknutelnosti osobní svobody, byla oddělena moc výkonná od moci soudní
- Roku 1685 umírá Karel II. => nastupuje **Jakub II.**
- Jakub II. měl v plánu obnovit předrevoluční stav, ale roku 1688 byl svržen Slavnou revolucí
- Na trůn byla dosazena jeho dcera **Marie II. Stuartovna**, ale fakticky vládl její manžel **Vilém III. Oranžský**, nizozemský místodržící a velký zastánce protestantské víry
- Vláda Viléma III. Oranžského byla přechodem ze Stuartovské dynastie na dynastii **Hannoverskou**, která vládne dodnes
- Roku 1689 přijat jeden z nejdůležitějších ústavních zákonů v historii Anglie – **Bill of Rights**, tento zákon omezil práva krále a posílil práva parlamentu
- Roku 1702 nastoupila na trůn Anna Stuartovna, sice z rodu stuartovců, ale vládla ve shodě s parlamentem
- Roku **1707** vydala zákon, kterým připoutala k Anglii pevně Skotsko, **vzniká Království Velké Británie**
- Jejím nástupcem se stal **Jiří I. z hannoverské dynastie**

- 1603 umírá Alžběta (z rodu Tudorovců), která vybudovala raně kapitalistický stát s řadou kolonií (Indie, Severní Amerika),
- Za její vlády získává dobré postavení buržoazie (obchodníci se podílí na politickém dění; královna je podporuje)
- Takové Anglii začíná vládnout dynastie Stuartovců
- Katolická církev X Alžběta – anglikánská církev, upřednostňují jinou formu vlády – absolutismus (odmítají spolupracovat s buržoazií)
- Jakub I. (1603-1625) nic zvláštního, po něm nastupuje jeho syn Karel I. (1625-1649) – začíná užívat absolutismu, snaha omezit pravomoci parlamentu, a proto ihned po jeho nástupu dochází k napětí mezi ním a parlamentem